

Ужгородського національного університету. Серія: Право. Том 2, № 88. 2025. С. 336 – 342. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.2.45>

11. Басай О.В. Поняття юридичних фактів: теоретичний аспект. Прикарпатський юридичний вісник. Вип. 3. 2014. С. 8-16. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3_2014/01.pdf

12. Banco de España. Registros de instituciones. Información al 5 de febrero de 2026. URL: <https://www.bde.es/wbe/en/entidades-profesionales/operativa-gestiones/registros/registros-entidades/>

13. Oberlandesgericht Köln. Urteil vom 26.06.2024. 11 W 15/24. URL: https://nrwe.justiz.nrw.de/olgs/koeln/j2024/11_W_15_24_Beschluss_20240626.html

14. Jérôme Sutour, Elise Tek. CMS Expert Guide to Crypto Regulation in France. Electronic resource. 2023. URL: <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-crypto-regulation/france>

15. Kempe B., Taufmann J. Krypto-Vollstreckung: Aktuelle Entwicklungen in der Rechtsprechung. Artikel vom 6. September 2024. URL: <https://www.noerr.com/de/insights/krypto-vollstreckung-aktuelle-entwicklungen-in-der-rechtsprechung>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-43>

ПИТАННЯ ПРИНАЛЕЖНОСТІ КОШТІВ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ ДО ПЕРЕЛІКУ ВИДІВ ПУБЛІЧНИХ КОШТІВ

Шухнін Антон Сергійович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права

Класичний приватний університет

м. Запоріжжя, Україна

На початку 2026 року знову в Уряді звучать висловлювання про намір цього або наступного року утворити Накопичувальний пенсійний фонд, ще раніше було оприлюднено проект закону “Про загальнообов’язкове накопичувальне пенсійне забезпечення” [1], який в 2023 році пройшов перше читання. В січні 2025 року Мінсоцполітики повторно оприлюднило проект Закону "Про загальнообов’язкове накопичувальне пенсійне забезпечення", а Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) затвердила концепцію реформування системи накопичувального пенсійного забезпечення у

форматі “білої книги”, яка містить основні засади функціонування недержавних пенсійних фондів пенсійного [2]. В січні 2026 року в Мінсоцполітики підтверджено намір цього або наступного року впровадження Накопичувального пенсійного фонду.

Ще в 2003 році із прийняттям Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.2003 № 1058-IV (далі - Закон № 1058) в Україні розпочалась робота із формування трьох рівнів системи пенсійного забезпечення, основним елементом другого рівня якої має стати Накопичувальний пенсійний фонд - “цільовий позабюджетний фонд, який створюється відповідно до цього Закону, акумулює страхові внески застрахованих осіб, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках та інвестуються з метою отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб, пенсійні активи якого використовуються для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, а у випадках, передбачених цим Законом, членам їхніх сімей чи спадкоємцям та на інші цілі, передбачені цим Законом” (ст. 1 Закону № 1058) [3].

Співвідношення правового режиму коштів Накопичувального пенсійного фонду із коштами інших рівнів системи пенсійного забезпечення (страхування) висвітлювали З. Мацух [4], І. Юник [5], Якимчук Н.Я. [6] та інші науковці.

Порядок формування Накопичувального пенсійного фонду та фінансування за рахунок його коштів витратів на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, членам їхніх сімей та іншим особам, є предметом регулювання Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» (Закон № 1058). Згідно із ст. 1 Закону № 1058 застраховані особи мають право на довічну пенсію (ануїтет) - пенсійну виплату “за рахунок коштів, що обліковуються на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, а у випадках, передбачених законом, - на індивідуальному пенсійному рахунку учасника недержавного пенсійного фонду, сума та порядок виплати якої визначаються в договорі страхування довічної пенсії, укладеному із страховиком, що сплачується особі після досягнення нею пенсійного віку, передбаченого цим Законом, або членам її сім’ї чи спадкоємцям у випадках, передбачених цим Законом” [3]. До створення Накопичувального фонду та до відкриття накопичувальних пенсійних рахунків застрахованих осіб таке право реалізується лише за рахунок вкладів на індивідуальних пенсійних рахунах учасників недержавного пенсійного фонду, які на сьогодні функціонують відповідно до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення” [7].

В ч. 6 ст. 79 Закону № 1058, де встановлено, що “право власності учасника накопичувальної системи пенсійного страхування на належну частку пенсійних коштів накопичувальної системи пенсійного страхування, що обліковуються на його накопичувальному пенсійному рахунку в Накопичувальному фонді або на індивідуальному пенсійному рахунку в недержавному пенсійному фонді - суб'єкті другого рівня системи пенсійного забезпечення, реалізується згідно із цим Законом, а у разі смерті такого учасника право власності спадкоємців на його пенсійні кошти реалізується відповідно до цього Закону та Цивільного кодексу України” [1], кошти Накопичувального пенсійного фонду слід розглядати як об'єкт, що перебуватиме у власності сукупності учасників накопичувальної системи пенсійного страхування, адміністративне управління яким здійснюватиме Пенсійний фонд України згідно з ст. 58 Закону № 1058. Таке “довірче управління” передбачає і підзвітність управління Накопичувальним пенсійним фондом і відкритість використання його коштів. Відносини з оприлюднення інформації про використання публічних коштів є предметом регулювання Закону України “Про відкритість використання публічних коштів” від 11 лютого 2015 року № 183-VIII (далі - Закон № 183), що містить визначення поняття “публічні кошти” [8], в переліку яких віднесено, зокрема, кошти державних цільових фондів та Пенсійного фонду України. При цьому в ч. 3 ст. 1 Закону № 183 зазначено, що йдеться про “кошти Пенсійного фонду” - у значенні, наведеному в Законі України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” [8]. В ст. 72 Закону № 1058 вказані джерела державне формування коштів Пенсійного фонду України, до яких не віднесено частину страхових внесків, що надходять від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, “що спрямовується до накопичувальної системи пенсійного страхування” [3]. Виникає питання: чи можна віднести кошти Накопичувального пенсійного фонду до категорії “коштів державних цільових фондів”? Відповідно до ст. 1 Закону № 1058 Накопичувальний пенсійний фонд це “цільовий позабюджетний фонд, який створюється відповідно до цього Закону”, але відсутня вказівка, що це “цільовий державний фонд”. Поняття “цільовий державний фонд” на сьогодні в законодавстві вживається, проте його визначення на рівні законів відсутнє. Раніше воно було запроваджено Указом Президента України “Про заходи щодо підвищення відповідальності за розрахунки з бюджетами та державними цільовими фондами” від 4 березня 1998 року N 167/98 та застосовувалося у Законі України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” 21 грудня 2000 року N 2181-III, які втратили чинність. Отже, у зв'язку з відсутністю законодавчого

визначення поняття “державний цільовий фонд”, неналежністю до коштів Пенсійного фонду України коштів Накопичувального пенсійного фонду, виникла потреба, по-перше, віднести в Законі України “Про відкритість використання публічних коштів” кошти Накопичувального пенсійного фонду до окремої категорії публічних коштів, і, по-друге, визначити в ньому поняття “кошти державних цільових фондів”.

Література:

1. Проект Закону про загальнообов’язкове накопичувальне пенсійне забезпечення. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-zahalnooboviazkove-nakopychuvalne-pensiyne-zabezpechennia-2>

2. Харламов П. Пенсійну систему України хочуть привести до стандартів ЄС: Нацкомісія оприлюднила концепцію. Що в ній нового? Mind. 14 СІЧНЯ 2025, URL: <https://mind.ua/publications/20283851-pensijnu-sistemu-ukrayini-hochut-privesti-do-standativ-es-nackomisiya-oprilyudnila-konceptsiyu-shcho-v-ni>

3. Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

4. Мацук З. Недержавні пенсійні фонди: прагматика та проблематика діяльності в Україні. Вісник економіки . 2021. Вип. 3. С. 41–52. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.03.041>

5. Юник І.Г. Концептуальні перспективи майбутньої пенсійної реформи в сучасній інтерпретації. Наукові перспективи No 7(25) 2022. С. 568-576. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/21cebf77-a4c5-4ef5-8579-8dcef1b4d8cc/content>

6. Якимчук Н.Я. Фінансово-правовий статус Пенсійного фонду України напередодні його перетворення. Juris Europesis Scientia. 2022. Випуск 1. С. 88-94.

7. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>

8. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11 лютого 2015 року № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>